

- А 43 «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 7-8 серпня 2015 р.) – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2015. – 132 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики». Для студентів, аспірантів, викладачів, науковців юридичних вищих навчальних закладів, представників судових та інших правозастосовчих органів держави, адвокатів, представників юридичних громадських організацій.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

Погляди авторів, викладені в цьому збірнику, необов'язково відображають позицію організаторів міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики»

Білоус В. В.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

НАУКА. ОСВІТА. МОБІЛІЗАЦІЯ

Під час літніх канікул і щорічних відпусток в освітній і науковій галузях 24 липня 2015 р. набрав чинності Закон України «Про внесення зміни до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо звільнення від призову на військову службу під час мобілізації окремих категорій педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників» від 01.07.2015 р. № 570-VIII. Цим Законом від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період звільнено студентів, аспірантів та докторантів, які навчаються на денній формі навчання; наукових і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, наукових установ та організацій, які мають вчене звання та/або науковий ступінь, і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, за умови, що вони працюють відповідно у вищих навчальних закладах, наукових установах та організаціях, загальноосвітніх навчальних закладах за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки.

Відзначимо, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України, і ми всі є рівними перед законом у його гідному виконанні (ч. 1 ст. 24, ч. 1 ст. 65 Конституції України). На превеликий жаль, станом на 28.07.2015 р. з початку антитерористичної операції у Донецькій і Луганській областях під час виконання цього конституційного обов'язку в ході бойових дій вже полягли 2,3 тис. українських військовослужбовців, 273 обліковуються як зниклі без вісти, з них 70–80 осіб імовірно перебувають у полоні, а решта швидше за все загинули [1]. Усвідомлення невідновності цих втрат, обсяг яких зростає практично щоденно, нерідко спонукає до пошуку найрізноманітніших способів уникнення військової служби особами, цілком придатними до її несення, що негативно впливає на виконання мобілізаційних планів в окремих регіонах та підриває обороноздатність нашої держави.

На цьому тлі не може не викликати значного суспільного резонансу звільнення від мобілізації такої широкої соціальної верстви, як, наприклад, наукові та науково-педагогічні працівники з числа осіб, що відповідають вище переліченим критеріям. Зауважимо, що на початок 2015 р. кількість науковців в Україні становила 69404, кількість докторів наук – 16090, а кандидатів наук – 86230 осіб (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини зони проведення АТО) [2]. Тому навіть з урахуванням наявності у значного числа з них інших поважних причин для звільнення від мобілізації (непризовного віку тощо) кількість громадян, життя і здоров'я яких було забезпечено згідним Законом, сягає десятків тисяч осіб, що можна визнати співрозмірним контингенту з 60 тис. українських військовослужбовців, які в теперішній час виборюють незалежність і територіальну цілісність нашої Батьківщини в зоні проведення АТО [3].

Реальну цінність такої переваги без перебільшення доречно вимірювати безцінним життям і здоров'ям тисяч наших співвітчизників. Як тих, хто поклав голову за Україну чи отримав каліцтво на фронті, так і тих, хто віддасть своє життя чи здоров'я у подальшій визвольній боротьбі. З цього приводу на різних рівнях багато разів буде з пафосом сказано, що «ми перед ними у невідплатному боргу». Однак, на наше глибоке переконання, уже

сьогодні не існує жодних об'єктивних причин для зволікання з поверненням цього боргу. Відповідно, для кожного справжнього українського вченого і педагога адекватною платою за можливість жити у мирі й далі займатися улюбленою справою, «сіяти добре і вічне» повинна стати неформальна особиста мобілізація – самовіддане служіння народу єдиної і неподільної України на науковій і педагогічній ниві.

Приводом для цього слугує й визнання Міністерством освіти і науки України того факту, що «освітнянці також несуть свою частку провини за те, що сталося на Сході України, оскільки свідомо деформована попередньою владою освітня система не змогла виховати в значній кількості мешканців Донбасу патріотизму, відpornості до сепаратистських гасел. Курс на децентралізацію процесу виховання в навчальних закладах і пріоритетний розвиток регіональних виховних систем, що провадилися протягом останніх років, сформували неоднозначне розуміння молодими громадянами самого поняття «патріотизм» і своєї ролі у питаннях забезпечення національної безпеки України. Більше того, саме освітяни часто виявлялися втягнуті у формування особливої «людини Донбасу», наділеної низкою ксенофобських комплексів щодо мешканців інших регіонів». Міністерство висловило переконання в тому, що «вся академічна спільнота України повинна дати чітку оцінку особам, наділеним науковими ступенями і вченими званнями, які стали на шлях прямої зради своєї Батьківщини, закликають до кровопролиття і до відторгнення від неї земель вигаданої кремлівськими політехнологами «Новоросії» [4], і станом на 22.07.2015 р. вже позбавило вчених звань професора і доцента 12 викладачів Донецької та Луганської областей, які «повели себе найбільш агресивно, тиснули на академічні колективи, просували ідею терористичних угруповань «ДНР» і «ЛНР». Раніше було вирішено позбавити наукових звань викладачів, які продовжували працювати в захопленому бойовиками Луганському національному університеті [5].

Тому свій вагомий внесок у всенародну справу здобуття перемоги у розв'язаній проти нашої держави війні українські вчені (наукові та науково-педагогічні працівники) можуть і зобов'язані здійснити шляхом докорінного переосмислення своєї професійної і громадянської місії, активізації актуальних фундаментальних та (або) прикладних наукових досліджень і отримання визначних наукових та (або) науково-технічних результатів, здатних забезпечити конкурентну перевагу України над країною-агресором.

Усвідомленню власного правового статусу, напрямів, цілей, завдань і змісту різних видів діяльності, форм, засобів і методів її здійснення та очікуваних результатів сприятиме системне осмислення норм чинного законодавства, відповідно до яких науковий працівник – вчений, який за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-технічною, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації. А науково-педагогічний працівник – вчений, який за основним місцем роботи у вищому навчальному закладі професійно здійснює педагогічну та наукову або науково-технічну діяльність.

У свою чергу, вченим – основним суб'єктом наукової і науково-технічної діяльності можна вважати не будь-яку фізичну особу (громадянина України, іноземця або особу без громадянства), яка має вищу освіту ступеня магістра, а лише ту, яка проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримує наукові та (або) науково-технічні результати. Фундаментальні наукові дослідження – наукова теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку. Прикладні наукові дослідження – наукова діяльність, спрямована на одержання нових знань, що можуть бути використані для практичних цілей. Науковий результат – нове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо. Науково-прикладний (науково-технічний) результат – нове конструктивне чи технологічне рішення, експериментальний зразок,

закінчене випробування, розробка, яка впроваджена або може бути впроваджена у суспільну практику. Науково-прикладний результат може бути у формі звіту, ескізного проекту, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, натурального зразка тощо. Зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень (результатів) проголошено однією з основних цілей державної політики у науковій і науково-технічній діяльності.

Науково-педагогічна діяльність – педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах, пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю. У свою чергу, наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання; і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. А науково-технічна діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій. Її основними формами (видами) є науково-дослідні, дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням наукових і науково-технічних знань до стадії практичного їх використання. Наукова і науково-технічна діяльність є невід'ємною складовою частиною навчального процесу вищих навчальних закладів, здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність» і забезпечується через спрямування фундаментальних, прикладних досліджень і розробок на створення і впровадження нових конкурентоздатних техніки, технологій та матеріалів. Зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва. У цьому процесі на науково-педагогічних працівників покладено обов'язок постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію; додержуватися законів, статуту та правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу, норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, прививати їм любов до України, виховувати їх в дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України (ст.ст. 1, 16, 31 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», ст.ст. 1, 51, 61 Закону України «Про вищу освіту»).

ЛІТЕРАТУРА

1. Міноборони : з початку АТО на Донбасі загинули 2,3 тисячі військових [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2015, 28 липня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua>.
2. Наукові кадри та кількість організацій [Електронний ресурс] / Державна служба статистики : статистична інформація. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Ми довели кількість військовослужбовців у зоні АТО до 60 тисяч – Порошенко [Електронний ресурс] // Інтерфакс-Україна. – 2015, 26 червня. – Режим доступу : <http://ua.interfax.com.ua>.
4. Звернення Колегії Міністерства освіти і науки України до освітянської і наукової спільноти Донецької і Луганської областей [Електронний ресурс] / Колегія Міністерства освіти України від 20 жовтня 2014 року. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua>.
5. МОН позбавив вчених звань 12 викладачів колишніх вузів Донбасу [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2015, 22 липня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua>.